

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра економіки, права та управління бізнесом

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

20” листопада 2020 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра

зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

за освітньою програмою професійного спрямування

«Економіка, планування та управління бізнесом»

на тему:

«Економічне обґрунтування шляхів розвитку припортової логістичної
інфраструктури (на прикладі вантажних залізничних перевезень)»

Виконавець:

Студентки ФЕУП

Веліксар Єлизавета Валеріївна _____

Науковий керівник:

д.е.н., професор

Сментина Наталія Валентинівна _____

ОДЕСА – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ПРИПОРТОВОЇ ЛОГІСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ.....	6
1.1. Поняття та структура транспортної логістичної системи України.....	6
1.2. Особливості інтермодальних залізничних перевезень.....	10
1.3. Правове регулювання комбінованих перевезень вантажів.....	17
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО ТА ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ФУНКЦІОНУВАННЯ ВИРОБНИЧОГО ПІДРОЗДІЛУ «ДИРЕКЦІЯ ЗАЛІЗНИЧНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ» З ОРГАНІЗАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ ПОРТОВИХ ТА ПРИПОРТОВИХ СТАНЦІЙ».....	23
2.1. Загальна характеристика ДН-5.....	23
2.2. Аналіз показників фінансово-економічного стану.....	28
2.3. Стан розвитку припортової логістичної інфраструктури в регіоні.....	41
РОЗДІЛ 3. ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ШЛЯХІВ РОЗВИТКУ ПРИПОРТОВОЇ ЛОГІСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ.....	52
3.1. Напрями підвищення організації ефективної логістичної діяльності ДН-5.....	52
3.2. Оптимізація простоїв вантажних вагонів для організації ефективної логістичної діяльності ДН-5.....	55
3.3. Обґрунтування ефективності заходів капітальних інвестицій в оновлення рухомого складу ДН-5.....	63
3.4. Визначення економіко-логістичного ефекту від впровадження альтернативних рішень щодо підвищення організації ефективної логістичної діяльності ДН-5.....	67
ВИСНОВКИ.....	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	75

ВСТУП

Актуальність обраної теми дослідження. Сучасна логістика розглядається як важливе джерело прибутку, зменшення матеріального споживання та підвищення продуктивності праці. Вона не тільки відіграє фундаментальну роль у розвитку економіки України, але й впливає і обмежує всю країну економічною ефективністю. Одночасно з глобалізацією економічних процесів, все більше стає актуальним вивчення логістичної індустрії.

Значення транспортно-логістичної платформи полягає у тому, що країни набувають спроможності не тільки задовольняти свою потребу в логістичних послугах, але й забезпечувати ними інші країни. Основний напрямок розквіту даної галузі та способи її виходу на міжнародний рівень викладено у Концепції розвитку транспортно-дорожнього комплексу України, також згадується в Національній транспортній стратегії України на 2030 рік.

В умовах ринку розгляд логістичної діяльності є необхідною умовою ефективного функціонування цілого підприємства. Оцінка ефективності логістичної діяльності викликає значний інтерес у вітчизняних та зарубіжних науковців через високу значущість логістики, як інструменту оптимізації результатів діяльності господарюючих суб'єктів. Розробка та аналіз критеріїв оцінки ефективності логістичної діяльності підприємства дадуть чітке уявлення про перспективи його подальшого розвитку.

Проблеми функціонування транспортної логістичної системи розглядали у своїх наукових роботах багато дослідників. У їх числі необхідно відмітити таких основних: А.Б. Анікін [4], М.Ю. Григорак, Л.В. Костюченко [5], В.В. Дибська [6], Н. О. Бутакова[8], А. М Котенко [9], Т. О. Колянковська та інші.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є узагальнення теоретичних основ і розробка практичних рекомендацій, спрямованих на вдосконалення припортової логістичної інфраструктури.

Відповідно до мети у роботі було поставлено та вирішено наступні завдання:

- 1) з'ясовано сутність поняття транспортної логістичної системи України, досліджена її структура;
- 2) узагальнено особливості інтермодальних залізничних перевезень та проаналізовано їх правове регулювання;
- 3) виявлені особливості правового регулювання комбінованих перевезень вантажів в Україні;
- 4) надана загальна характеристика діяльності підприємства з організації взаємодії портових та припортових станцій
- 5) досліджено внутрішнє та зовнішнє середовище функціонування підприємства;
- 6) здійснено аналіз стану розвитку припортової логістичної інфраструктури в регіоні;
- 7) розглянуто та запропоновано напрями підвищення організації ефективної логістичної діяльності виробничого підрозділу;
- 8) надані пропозиції відносно оптимізації простоїв вантажних вагонів для організації ефективної логістичної діяльності;
- 9) розрахована ефективність заходів капітальних інвестицій в оновлення рухомого складу підприємства;
- 10) обґрунтовано ефективність запропонованих заходів та визначено їх економіко-логістичний ефект.

Об'єктом дослідження є логістична та фінансово-економічна діяльність Виробничого підрозділу «Дирекція залізничних перевезень з організації взаємодії портових та припортових станцій».

Предмет дослідження – сукупність теоретичних та прикладних аспектів ефективної діяльності припортової логістичної інфраструктури.

Методи дослідження. В роботі застосовувались такі методи наукових досліджень:

1) вивчення теоретичних джерел, яке дозволило дослідити наукові праці для найбільшого освоєння основних принципів вдосконалення логістичної системи;

2) спостереження за поточною логістичною діяльністю виробничого підрозділу «Дирекція залізничних перевезень з організації взаємодії портових та припортових станцій», аналіз його фінансово-економічного стану, основних показників ефективності логістичної діяльності, окремих логістичних факторів впливу на чистий дохід підприємства;

3) формалізація підсумків спостереження та запропонування дієвих заходів щодо підвищення ефективності логістичної діяльності підприємства;

4) аналіз і прогнозування отриманих результатів;

5) узагальнення та порівняльний аналіз результатів.

Інформаційна база дослідження. В якості інформаційної бази виступали нормативно-правові акти, що регулюють розвиток транспортно-логістичної системи в Україні, статут АТ «Укрзалізниця», монографії та наукові праці українських та зарубіжних вчених з проблематики розвитку транспортно-логістичної системи, офіційні матеріали АТ «Укрзалізниця», дані щорічної звітності виробничого підрозділу «Дирекція залізничних перевезень з організації взаємодії портових та припортових станцій».

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (50 найменування). Загальний обсяг роботи становить 79 сторінок. Основний зміст викладено на 75 сторінках. Робота містить 19 таблиць, 9 рисунків.

Публікації та апробація результатів дослідження. Оpubліковано наукову роботу: Проблеми інтермодальних залізничних перевезень в Україні. *Науковий студентський вісник. Одеський національний економічний університет.* Факультет економіки та управління підприємництвом. 2020.

ВИСНОВКИ

У роботі досліджуються теоретичні, методичні та прикладні аспекти економічного обґрунтування шляхів розвитку припортової логістичної інфраструктури:

1) Визначено, що транспортно-логістична система представляє собою інтегровану багаторівневу та багатофункціональну сукупність суб'єктів діяльності транспортно-логістичної галузі країни, яких об'єднує мета оптимізувати вантажопотоки за мінімальних витрат з максимально вигідними умовами за умови забезпечення високої якості надання транспортно-логістичних послуг. Значення транспортно-логістичної платформи полягає у тому, що країни набувають спроможності не тільки задовольняти свою потребу в логістичних послугах, але й забезпечувати ними інші країни.

2) Досліджено, що змішані перевезення, які умовно називають «від дверей до дверей», котрі заплановуються та забезпечуються під єдиним керівництвом одного центру, називаються «інтермодальними перевезеннями». Інтермодальні перевезення характеризуються такими властивостями: якнайменше два види транспорту приймають участь; відносини між «центрами» та вантажовласниками врегульовуються договором, де вісвітлюються обов'язки «центру» за цілісність вантажів та обмеження термінів його доставки, також фіксується тарифна плата за послуги вцілому, які «центр» надає вантажовласнику, такий тариф називається наскрізним.

3) Визначено що на сьогоднішній день в Україні окремого закону, що регламентує перевезення вантажів у прямому змішаному сполученні, на жаль, не прийнято, хоча на рівні законопроекту такі спроби робилися. Нині окремі питання перевезення вантажів у прямому змішаному сполученні, що здійснюється різними видами транспорту на підставі одного документа, регламентуються рядом нормативно-правових актів загального і

спеціального характеру. Існує низка прогалин і суперечностей у законодавстві, яке регламентує відповідний вид перевезень.

4) Для розробки практичних пропозицій підвищення організації ефективної логістичної діяльності обрано підприємство, основним напрямом діяльності якого є перевезення вантажів в Одеському, Миколаївському й Херсонському регіонах та співпраця з портами з метою підвищення ефективності взаємодії залізничного та морського транспорту для якісного й швидкого обслуговування місць стикування «залізниця – морські та річкові порти».

5) В ході аналізу з'ясовано, що перевагами ДН-5 є володіння розвиненою інфраструктурою на портових станціях, можливість організувати максимальне комплексне обслуговування клієнтів, високий рівень довіри клієнтів завдяки репутації Укрзалізниці як надійного контрагента з високими стандартами ведення бізнесу. Але фінансово-економічний стан підприємства не є задовільним, тому виробничий підрозділ вимагає оптимізації та вдосконалення поточної політики підприємства. Зокрема, для підвищення ефективності логістичної діяльності на підприємстві варто розробити дієві заходи, які були б спрямовані на залучення капітальних інвестицій та підвищення річних обсягів відправлених вантажів.

6) Враховуючи перспективи розвитку економіки України та позитивні тенденції на ринку морських перевезень вантажів, які спостерігаються останнім часом, а також плани по удосконаленню діяльності морських портів, можна стверджувати, що в майбутньому очікуються сприятливі умови для розширення діяльності ДН-5.

7) В результаті комплексного аналізу, який зазначений в другому аналітичному розділі роботи, було поставлено завдання розробки заходів для підвищення ефективності логістичної діяльності та збільшення частки ринку вантажних перевезень залізничним транспортом. Першим напрямком організації ефективної логістичної діяльності було вирішено застосувати скорочення простоїв вантажних вагонів під вантажно-розвантажувальною

операцією. Також було запропоновано збільшити капітальні інвестиції, порівняно з планом ДН-5, на придбання напіввагонів та включити тяговий рухомий склад, якого в плані ДН-5 не передбачається.

8) Аналіз видів вантажних вагонів ДН-5 показав, що контейнерні вагони складають найбільшу частку (29%) в загальній структурі вагонів підприємства, тому оптимізація їх роботи є вигідним рішенням для прискорення обороту вагону та збільшення обсягів вантажних робіт. Для реалізації цього заходу пропонувалась закупівля нових навантажувачів, які по технічним характеристикам значно випереджають базову модель навантажувачів підприємства. В процесі розрахунків було визначено, що в результаті введення нової моделі навантажувача простої скоротяться на 3,6 год. та оборотність вагонів на рік збільшиться на 0,15 діб.

9) Щодо другого заходу, згідно з ДН-5 на 5 років планується залучити в експлуатаційний парк близько 56,7 тис. вантажних вагонів, або в середньому 11340 вагонів кожен рік. В результаті впровадження заходів робочий парк вагонів збільшиться на 2%, тому показники логістичної діяльності, такі як середньодобова робота залізниці, вантажопотік, навантаження вагонів теж збільшаться на 2%. В результаті цього обсяги вантажних перевезень збільшаться на 14%, порівняно з 2019 роком, а зміна чистого доходу складе +9833028,393 тис. грн.

10) При порівнянні показників логістичної діяльності до та після впровадження запропонованих заходів було виявлено, що робочий парк вагонів після їх застосування збільшиться на 10,8%, середньодобова робота залізниці – на 12,5%, навантаження – 16,4%, вантажопотік – на 40%, первісна вартість – 17,9%, тоді як оборот навантаженого вагону скоротиться на 0,15 діб. Проаналізувавши економічні та логістичні показники до та після впровадження запропонованих заходів, було з'ясовано, що отримані результати свідчать про їх ефективність в організації ефективної логістичної діяльності підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ustenko M. O. Aktual'nist' formuvannja transportno-logistychnyh system v umovah jevrointegracii'. *Visn ekon. transp. i promsti.* 2015. № 49. S. 207–210.
2. Національної транспортної стратегії України на період до 2030 р.: Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 травня 2018 р. № 430 р. Офіційний вісник України. 2018 р., № 52, С. 533. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/430-2018-%D1%80>.
3. Попова Н. В. Транспортно-логістична система: дефініція та складові. *Бізнес Інформ.* 2016. № 1. С. 169–174.
4. Логистика: учебное пособие / под ред. Б.А. Аникина, Т.А. Родкиной. М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2005. 408 с.
5. Григорак М. Ю., Костюченко Л. В. Методика оцінки використання потенціалу логістичної інфраструктури. *Економічні науки. Серія «Економіка та менеджмент» :збірник наукових праць.* Луцький національний технічний університет. Випуск 7 (26). Ч. 4. 2010. С. 103– 108.
6. Дыбская В.В. Логистика складирования для практиков. М.: Издательство «Альфа-Прес». 2005. 208с.
7. Тридід О.М. Азаренкова Г.М., Мішина С .В., Борисенко І.І. Логістика: навч. посіб. К.: Знання, 2008. 566 с.
8. Бутакова Н. А. Правовое регулирование мультимодальной перевозки грузов: компаративный подход : дисс.на соискание научн. степени докт. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Гражданское право; предпринимательское право; семейное право; международное частное право». М., 2016. 495 с.
9. Котенко А. М. Інтермодальні перевезення. Перспективи розвитку / А. М. Котенко, П. С. Шилаєв. *Збірник наукових праць УкрДАЗТ.* 2009. № 54. – С. 31–36.
10. Колянковська Т. О. Правове регулювання перевезень вантажів в прямому змішаному сполученні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня

канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право». Одеса, 2007. 19 с.

11. Фінансово-економічний план: станом на 1 верес. 2020 р. / Виробничий підрозділ «Дирекція залізничних перевезень при взаємодії з портовими та припортовими станціями».

12. Сментина Н.В. Роль стратегічного планування у забезпеченні сталого розвитку територіальних соціально-економічних систем. *Вісник соціально-економічних досліджень: зб.наук. праць*. Одеса, 2016. С.31-40.

13. Сучасні тенденції розвитку мультимодальної системи перевезення вантажів / Г. І. Кириченко, О. Г. Стрелко, Ю. А. Бердниченко [та ін.]. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: технічні науки*. 2019. Том 30 (69). № 3, Ч. 2. С. 148-153.

14. Brands T., Berkum E. Multi-objective optimization of multimodal transportation networks. *Proceedings of the 1st European Symposium on Quantitative Methods in Transportation Systems* Lausanne, Switzerland. 2012. URL: <https://ris.utwente.nl/ws/portalfiles/portal/5425116>.

15. Пшінько, О. М., Мямлін С. В., Коробйова Р. Г., Козаченко Д. М., Фоскетт Ч. Можливості впровадження бімодальних технологій перевезень контейнерів на транспортного ринку України. *Вагонний парк*. 2011. № 2. С. 46–48.

16. Hammadi C. Ksouri M. *Multimodal transport systems*. Wiley-ISTE, 2013. 272.

17. Статистичні дані про вантажні та пасажирські перевезення. URL:: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

18. Офіційний сайт АТ «Укрзалізниця». URL: <https://www.uz.gov.ua/>

19. Офіційний сайт ДП «Укрспецвагон» / Філіал Панютинського вагоноремонтного заводу. URL: <https://usv-ua.all.biz>

20. Офіційний дилер компанії Caterpillar на українському ринку / Офіційний сайт Zeppelin. URL: <https://www.zeppelin.ua>

21. Статут виробничого підрозділу «Дирекція залізничних перевезень з організації взаємодії портових та припортових станцій». Одеса, 2018.
22. Економічний журнал від 12.2017 р. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2370182-vid-radanskoi-do-evropejskoimodeli-zaliznicnogo-transportu-v-ukraini.html>
23. Залізничний інформаційний портал / Як Укрзалізниця розвиває конкурентне середовище на ринку перевезень. URL: <https://info.uz.ua/articles/yak-ukrzaliznitsya-rozvivae-konkurentne-seredovishche-narinku-pervezen>
24. Колодійчук В. А. Інтегральна оцінка економічної ефективності регіональних логістичних систем підприємств. *Регіональна економіка*, 2016. №2. С. 20-21.
25. Пояснювальні записки щодо виконання показників фінансової діяльності ПАТ «Укрзалізниця» за 2015-2017 роки / Офіційний сайт ПАТ «Укрзалізниця. URL: <https://www.uz.gov.ua/>
26. Офіційний сайт центра транспортної логістики ПАТ «Укрзалізниця». URL: <http://uz-cargo.com/common.html>
27. Аналітичні довідки щодо виконання плану у 2017-2019 роках / Офіційний сайт ПАТ «Укрзалізниця». URL: https://www.uz.gov.ua/about/investors/financial_statements/vkfp/
28. Рєпова М. Л. Економетрика. Архангельск. 2010. 32 с.
29. Аналітична презентація на тему: Чи майбутнє в залізничного транспорту в Україні, 2030 / Аналітичний центр Ukrainian Institute for the Future. URL: <https://www.uifuture.org>
30. Ефективність розвитку інтермодальних перевезень. / Дьомін Ю.В., Пасічник В.І., Кушнірчук В.Г.: тези доповідей на III міжнародній конференції, 2003.
31. Единая транспортная система / Галабурда В.Г., Персианов В.А., Тимошин А.А. и др. М.: Транспорт, 1999.

32. Демин Ю.В., Економіко-організаційні та соціальні аспекти ефективності інтермодальних перевезень. Зб. Наук. Праць ДІТ. вип. 36, 2005. С. 65-68.
33. Проблемы бесперегрузочных и комбинированных перевозок / Демин Ю.В., Кирпа Г.Н., Пшинько А.Н. и др. *Залізнич. транспорт України*. 1998. № 1. С. 37-42.
34. Определение сферы эффективности контрейлерных перевозок / Демин Ю.В., Кирпа Г.Н., Корженевич И.П., Корган Н.Б. *Залізнич. транспорт України*. 1998. № 1. С. 32-36.
35. \ Логістика: навч. посіб. / Тридід О.М., Азаренкова Г.М., Мішина С.В., Борисенко І.І. К.: Знання, 2008. 566 с.
36. Підтримка інтеграції України до ТрансЄвропейської транспортної мережі ТЕМ-Т РК7. Мультимодальний транспорт. Заключний звіт 7.1., 2010.
37. Собкевич О., Ємельянова О. "Щодо шляхів розвитку мультимодальних (комбінованих) перевезень в Україні". Аналітична записка.
38. Основні засади функціонування логістичної системи підприємства / Т. Г. Лисько, І. С. Луценко // Актуальні проблеми економіки і управління, 2012. № 6. С. 42. URL: <http://probl-economy.kpi.ua/pdf/2012-6.pdf>
39. Агапова А.І. Проблеми розвитку логістичної інфраструктури України. Розвиток підприємництва як фактор росту національної економіки : Матеріали XVII Міжнародної науково-практичної конференції 21 листопада 2018 року. Київ : ІВЦ Видавництво «Політехніка», 2018. С. 17.
40. Організація ефективної логістичної діяльності ПАТ «Укрзалізниця» / А. І. Агапова, О. В. Кривда. *Сучасні проблеми економіки і підприємництва. Збірник наукових праць*. Вип. 23. К. : ІВЦ «Політехніка», 2019 р.
41. Логістика / О.І. Гуторов, О.І. Лебединська, Н.В. Прозорова: навч. Посібник. Харків: Міськдрук, 2011. 322 с.
42. Залманова М.Є. Закупівельна та розподільна логістика: навчальний посібник. Саратов Саратовської Державний Технічний Університет, 1992. 192 с. URL: <http://studbase.com/books/14/344>

43. Сергеев В. И. Логистика в бизнесе. 2001. М.: ИНФРА. 608 с.
44. Транспортная логистика: уч. пособие / Л. С. Федоров, В. А. Персианов, И. Б. Мухаметдинов. М.: КноРус, 2016. –309 с.
45. Анікіна Б.А. Логістика. 2002. М.: Инфра-М. 367 с.
46. Гаджинский А.М. Основы логистики. 1995. М., 122 с.
47. Логістика: Теорія та практика / В.М. Кислий, О.А. Біловодська, О.М. Олефіренко, О.М. Соляник: Навч. посіб. К: Центр учбової літератури, 2010. 360 с.
48. Теоретичні аспекти логістичної діяльності підприємства / О. В. Бондерчук, О. В. Авраменко. *Управління розвитком*. 2014. № 8. С. 130-132. – URL: <https://www.irbis-nbuv.gov.ua>
49. Пономарьова Ю. В. Логістика / Ю. В. Пономарьова: навч. посібник. К. : Центр навчальної л-ри, 2003. 192 с.
50. Кальченко А. Г. Логістика: навч. посіб.. К.: КНЕУ, 2006. 467 с.